

Uzasadnienie do wniosku Społecznego Komitetu „Solidarni – Toruń pamięta”

Obchodzący w tym roku 40. rocznicę powstania Komitet Obrony Robotników był jedną z najważniejszych organizacji opozycyjnych w krajach bloku komunistycznego. Odegrał ogromną rolę w odzyskaniu przez Polskę niepodległości.

KOR powstał 23 września 1976 roku. W podpisanym przez 14 osób apelu do społeczeństwa i władz PRL sygnatariusze stanęli w obronie robotników represjonowanych przez władze PRL za udział w protestach w Ursusie, Radomiu, Płocku, Grudziądzu i innych miastach w czerwcu 1976 roku.

Sygnatariuszami apelu byli: pisarz Jerzy Andrzejewski, poeta i tłumacz Stanisław Barańczak, adwokaci Aniela Steinsbergowa i Ludwik Cohn, nestor polskiej ekonomii prof. Edward Lipiński (w którego mieszkaniu odbyła się największa ilość zebrań KOR-u), krytyk literacki Jan Józef Lipski, weterani antykomunistycznego podziemia Antoni Pajdak i Józef Rybicki, kapelan Szarych Szeregów i AK Jan Zieja, Adam Szczypiorski, Wojciech Ziemiński, działacz młodzieżowy i opozycyjny Jacek Kuroń oraz młodzi działacze wywodzący się z ruchu harcerskiego Antoni Macierewicz – pomysłodawca Komitetu i Piotr Naimski.

Do pierwszego składu komitetu liczącego 14 członków wkrótce dołączyły kolejne osoby: aktorka Helena Mikołajska, Mirosław Chojecki, Emil Morgiewicz, Waclaw Zawadzki, Bogdan Borsewicz, Józef Śreniowski, Wojciech Onyszkiewicz, pisarka Anka Kowalska, Stefan Kaczorowski, Adam Michnik, ks. Zbigniew Kamiński i prof. Jan Kielanowski.

29 września 1977 roku KOR przekształcił się w Komitet Samoobrony Społecznej KOR. W październiku 1977 przyjęto nowych członków: działacza studenckiego, uczestnika protestu przeciwko zjednoczeniu organizacji młodzieżowych Konrada Bielińskiego, działacza harcerskiego z drużyny walterowców Seweryna Blumsztajna, Andrzeja Celińskiego, prof. Leszka Kołakowskiego, Jana Lityńskiego, Zbigniewa Romaszewskiego, Marię Wosiek i Henryka Wujca. Później do KSS KOR przyjęto jeszcze cztery osoby: poetę i pisarza Jerzego Ficowskiego, Wiesława Kęcika, Ewę Milewicz i Jerzego Nowackiego.

Działacze KOR organizowali pomoc materialną, medyczną i prawną osobom represjonowanym po protestach w Ursusie, Radomiu i Płocku. Zbierali informacje o ofiarach represji, aresztowaniach, pobiciach, wyrzuceniach z pracy, nękanich i prześladowaniach uczestników protestów i członków ich rodzin. Przywozili pieniądze, załatwiali adwokatów, pomagali pisać skargi i odwołania. Dowiadywali się o terminy i miejsca rozpraw i przyjeżdżali do sądu na rozprawy. Do września 1977 r. KOR udzielił pomocy ponad 600 rodzinom, wydając na ten cel ponad 3 miliony ówczesnych złotych zebranych od osób prywatnych.

Pomimo szykan i represji władz KOR rozwinął działalność na szeroką skalę. Już wkrótce po powstaniu, zaczął wydawać „Komunikat KOR”, w którym publikowano informacje o represjach oraz skali udzielonej pomocy: liczbie osób objętych wsparciem i wysokość przekazanych na pomoc środków, a następnie „Biuletyn Informacyjny”. Nowatorstwo KOR polegało przede wszystkim na tym, że działał jawnie. Apele i komunikaty KOR – nazwiska, adresy i telefony członków ogłaszano w „Komunikatach KOR”, przekazywanych do rozgłośni polskojęzycznych na zachodzie (Wolna Europa, Głos Ameryki, BBC), tak aby ludzie, którzy padali ofiarą represji oraz członkowie ich rodzin wiedzieli, gdzie mogą szukać pomocy.

Maszynowe przepisywanie „Komunikatu” oraz zbieranie pieniędzy dla rodzin represjonowanych robotników stało się zaczątkiem powstania ruchu, który z czasem skupił wokół siebie w całym kraju ok. 1500 osób. Działacze i współpracownicy KOR walczyli o prawa i wolności obywatelskie, współtworzyli Wolne Związki Zawodowe, Towarzystwo Kursów Naukowych, Studenckie Komitety Solidarności, organizowali niezależny ruch wydawniczy czasopism i publikacji książkowych, współpracowali z opozycją w Czechosłowacji i ZSRR.

Również w Toruniu, mimo represji Służby Bezpieczeństwa, kilkadziesiąt osób zaangażowało się we współpracę z KOR tworząc bardzo aktywne środowisko opozycyjne. Byli wśród nich młodzi inżynierowie, pracownicy naukowci UMK, studenci działający w duszpasterstwie akademickim kierowanym przez o. Władysława Wołoszyna oraz część działaczy toruńskiego Klubu Inteligencji Katolickiej. Prowadzono działalność samokształceniową, gromadzono i kolportowano podziemną prasę oraz wydawnictwa, organizowano akcje ulotkowe w obronie Mirosława Chojeckiego i aresztowanego przywódcy protestu robotniczego w Grudziądzu Edmunda Zadrożyńskiego, organizowano spotkania z liderami opozycji, w tym m.in. z członkami KOR Jackiem Kuroniem, Janem Lityńskim, Ludwikiem Dornem i Anką Kowalską. Działalności tej towarzyszyły, aż do podpisania Porozumień Sierpniowych, nasilające się represje toruńskiej Służby Bezpieczeństwa.

Do grona aktywnych działaczy opozycji demokratycznej w Toruniu zaliczyć należy m.in. Stanisława Śmigła, Wiesława Cichonia, Krystynę Kutę, Józefa Adamczyka, Krystynę Antowską, Klemensa Baranowskiego, Marka Beraka, Grażynę Chmiel, Barbarę Chojnicką (obecnie Jackowską), Annę Czerwińską (obecnie Wangin), Andrzeja Huniewicza, Piotra Jankowskiego, Wiesława Janowskiego, Katarzynę Kałamajską-Liszcz, Krzysztofa Karczewskiego, Emilię Koralewską, Krzysztofa Liszcza, Bogusława Mansfelda, Tamarę Mączarowską, Janinę Ochojską, Lidię Oniszcuk (obecnie Brzozowską), Barbarę Polak, Pawła Raszkowskiego, Wojciecha Richtela, Antoniego Stawikowskiego, Małgorzatę Stawikowską, Mirosławę Sędzikowską, Andrzeja Sobkowiaka, Jana Sordyla, Jana Szejkę, Eugeniusza Świderka, Andrzeja Trombałę, Teresę Kruszewską, Konrada Turzyńskiego, Andrzeja Tyca, Alinę Walukiewicz, Andrzeja Wiskirskiego, Jana Wyrowińskiego, Annę Wyrowińską, Zbigniewa Wysockiego, Ryszarda Ziarkiewicza, Roberta Ziemkiewicza, Małgorzatę Złotuchę (obecnie Złotuchę-Wymysłowską).